

Szydlik, Wincenty

Sesja historyczna na 800-lecie Osuchowej

Rocznik Mazowiecki 16, 339-341

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sesja historyczna na 800-lecie Osuchowej

W dniu 13 czerwca 2003 r., w Szkole Podstawowej w Osuchowej, odbyła się konferencja naukowa pt. *800 lat osadnictwa na Puszczy Białej*, zorganizowana przez Wójta Gminy Ostrów Mazowiecka, ZG Związku Kurpiów w Ostrołęce i Społeczny Komitet Obchodów 800-lecia Osuchowej. W konferencji uczestniczyło licznie reprezentowane grono nauczycielskie z terenu gminy, historycy-regionaliści, badacze regionu Puszczy Białej i Zielonej różnych stopni, a wśród nich prof. Adam Dobroński¹, dr Stanisław Pajka², mgr Wincenty Szydlik³ i – w zdziwiająco pokażnej liczbie – uczniowie pobliskich szkół podstawowych i gimnazjów.

Osuchowska sesja nie miała na szczęście prawie nic z obowiązkowego rocznicowego jubileuszu, obchodzonego „w hołdzie”, „ku pamięci” i „ku czci”. Takich obchodów – zdaniem organizatorów – urządzać nie należy, obchodów, które najciekawsze zjawisko potrafią oszpecić. Jeśli jednak konferencja osuchowska nie była nudnym, ogólnikowym i powierzchownym jubileuszem, czym więc była? Była na pewno interesująca, historyczno-literacka i mocno powiązana ze sprawą aktualnej percepcji 800-lecia Osuchowej. Nie zabrakło w niej żywej i interesującej dyskusji nad miejscem Jubileuszu we współczesnej świadomości mieszkańców Osuchowej, nie zabrakło też bezpośredniej konfrontacji opinii referentów z konkretnymi śladami przeszłości wskazywanymi przez słuchaczy – bo okazja do takiej konfrontacji przecież była. I to okazja znakomita. Trzeba żałować, że wśród czterech wygłoszonych referatów nie było ani jednego poświęconego kulturze materialnej i duchowej regionu. Wskazywano w dyskusji na fakt, że patrzenie dzisiaj na 800-lecie Osuchowej tylko z punktu widzenia historii regionalnej – to przecież stanowczo za mało. Poszerzenie tego

¹ Prof. dr hab. Adam Dobroński – historyk, regionalista, nauczyciel akademicki Uniwersytetu w Białymstoku.

² Stanisław Pajka (Ostrołęka) – dr nauk humanistycznych, członek-założyciel Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego; historyk, socjolog, etnograf już od ponad 40 lat przez swoją wieloraką i nieustanną działalność na polu kultury i życia umysłowo-intelektualnego wpisuje się w region mazowiecki. Wśród dokonań Stanisława Pajki wymienia się najczęściej jego ogromny dorobek badawczo-piśmienniczy (jest autorem 13 książek naukowych o tematyce regionalnej, autorem kilkuset artykułów w pismach specjalistycznych i popularyzatorskich, współredagował dziewięć „Zeszytów Naukowych” Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego). Był i jest inspiratorem różnorodnych badań naukowych, prowadzonych w wielu ośrodkach powiatowych regionu Puszczy Zielonej i Puszczy Białej.

³ Wincenty Szydlik – absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, magister historii; regionalista, badacz regionów Puszczy Białej i Równiny Wołomińskiej; autor kilku książek o tematyce regionalnej oraz kilkuset publikacji, szeregu referatów i laudacji wygłoszonych na sympozjach Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego i Zarządu Głównego Związku Kurpiów; inicjator i współorganizator obchodów 800-lecia Osuchowej, swej rodzinnej miejscowości; nauczyciel. W oświacie piastował funkcje dyrektora kilku szkół, a w latach 1984–1990 był inspektorem szkolnym, a także nauczycielem przedmiotów humanistycznych w Liceum Ogólnokształcącym w Tłuszczu, Zespole Szkół Ogólnokształcących w Radzyminie oraz Zasadniczej Szkole Zawodowej w Tłuszczu. Wykładał ponadto w zakładzie kształcenia nauczycieli (Studium Nauczycielskie) w Radzyminie.

kąta widzenia o perspektywę historyków kultury (etnografów) jest, o czym wiemy, nie tylko potrzebne, ale wręcz niezbędne.

Jak wspomniałem, w ciągu siedmiu godzin wygłoszono cztery referaty; prezentowały one różne ujęcia metodologiczne i różne tematy. Otwarcia obrad dokonał wójt gminy Ostrów Mazowiecka, mgr Waldemar Brzostek, referat inauguracyjny wygłosił dr Stanisław Pajka. O osadnictwie na Puszczy Białej mówił bardzo bezpośrednio mgr Wincenty Szydlik, któremu zebrani zgotowali serdeczną owację za doprowadzenie do końca pomysłu uwieńczenia znakomitego i unikalnego Jubileuszu. Trudności i pułapki czyhające na historyka zajmującego się dziejami regionalnymi przedstawił prof. Adam Dobroński. Jego wykład był wyrazem nowego spojrzenia na historię regionalną, spojrzenia przeciwstawnego katalogowaniu wątków i motywów legendarnych, a skupiającego się na sprawie ich transformacji i wielorakich, symbolicznych i semantycznych, przekształceń. Bardzo interesujący wykład – *Środowisko geograficzno-przyrodnicze Puszczy Białej* – wygłosił nadleśniczy mgr inż. Piotr Uścian-Szaciłowski, którego referat miał właściwie charakter wyczerpującej monografii tego zagadnienia.

Ponieważ nie sposób nawet pokrótce zasygnalizować podstawowych tez wszystkich referatów, chciałbym skupić uwagę na kilku wypowiedziach, które na konferencji zostały przyjęte najżywiej i które zarazem dotyczyły spraw obchodzących szerszy, nie tylko profesjonalno-badawczy krąg odbiorców.

W referacie inauguracyjnym dr Stanisław Pajka zastrzegł się od razu, że wbrew sugestii tytułu swego wystąpienia (*Wiedza dzieci i młodzieży o regionie Puszczy Białej – na podstawie badań socjologicznych*) nie przedstawi zebrany żadnego uniwersalnego klucza do interpretacji całokształtu zagadnienia, które jest niezwykle złożone. Nie przedstawi dlatego, że regionalizm (a więc i wiedza o regionie) jest jednym z najbardziej wieloznacznych i niejednorodnych zjawisk współczesności, a ponadto – że stanowi on zagadnienie najbardziej we współczesnej Polsce otwarte. Rezygnując więc z przedstawienia takiego klucza, Stanisław Pajka ograniczył się tylko do pewnej skrótowej propozycji syntetycznej, propozycji uświadomienia słuchaczom tego, co jest najważniejsze w rozumieniu i w stosunku dzieci i młodzieży do regionu Puszczy Białej. W końcowej części (w podsumowaniu) Stanisław Pajka zaapelował o edukację regionalną w rodzinie, w szkole, w środowisku. „Ta edukacja – mówił – jest dzisiaj sprawą najbardziej palącą”.

Jedynym bezpośrednim nawiązaniem do tego właśnie problemu, problemu edukacji regionalnej był referat Wincentego Szydlika (*800 lat osadnictwa na Puszczy Białej*), w swej treści obracający się wokół pytania: „Skąd nasz ród...?”.

Prof. Adam Dobroński w bardzo interesującej wypowiedzi (*Historia i mit regionu Puszczy Białej*) dokonał interpretacji problematyki walk o suwerenność i tożsamość narodową oraz zjawisk kulturowych na tym terenie w okresie kilkuset lat i pokazał organiczny związek, jaki zachodzi pomiędzy nimi z jednej strony a ich sensem ideowym i zawartą w nich wizją ojczyzny (wielkiej i małej) – z drugiej. Rozważania nad problematyką dziejów regionalnych prof. Dobroński rozpoczął od przypomnienia udziału mieszkańców regionu w powstaniach na-

rodowych (kolejno: przeciwko Szwedom, i dalej z lat 1794, 1831, 1863) oraz w trzech ostatnich wojnach z lat 1914–1918, 1920, 1939–1944. Rozważania te dotyczyły przede wszystkim sprawy relacji pomiędzy historią funkcjonującą w tradycji słownej a prawdą historyczną (np. bitwa pod Nagoszewem 2-3 czerwca 1863 r.). Stosunek społeczności lokalnych do historii regionalnej prof. Dobroński pokazał na tle historiozofii neoromantycznej, przeciwstawiającej się antykwarycznemu historyzmowi pozytywizmu i dopuszczającej w procesie poznawczym czynniki irracjonalne i intuicyjne. Najbardziej znamiennej cechą zdarzeń w przeszłości regionalnej jest to, że stanowią one bezpośrednio, dramatyczne ukształtowanie samego procesu przeobrażania się dziejów w legendę i mit, że są obrazem koegzystencji mitu i historii.

Wykład prof. Adama Dobrońskiego jest godny uwagi z dwóch względów. Po pierwsze dlatego, że historyk ów rozgraniczył tradycję i prawdę historyczną; te definicyjne ustalenia mogą być przydatne nie tylko przy omawianiu problemu recepcji dziejów regionalnych. Drugą przyczyną, dla której wykład ten warto odnotować, jest ta, że zawiera jedyne jak dotąd – choć skrótowe – zestawienie faktów historycznych regionu Puszczy Białej (a szerzej powiatu ostrowskiego), a także zestawienie najbardziej kontrowersyjnych opinii, które te fakty wywołały.

Nie omówiłem tu wszystkich wypowiedzi, bo – jak zastrzegłem na początku – byłoby to po prostu niemożliwe. Pod względem ilości materiału konferencja osuchowska była bowiem rzeczywiście bogata. Przyniosła też szereg solidnych analiz szczegółowych, wiele cennych ustaleń i sądów oraz kilka ważkich propozycji interpretacyjnych. Jak na sympozjum jubileuszowe – to dużo.

Wincenty Szydlik